

lehetett látni.

A kórház betegforgalma az évek során a következőképpen alakult: 1896-ban 375 beteg, 1897-ben 444 (*Perczel Dezső* belügyminiszter jelentése az ország közegészségügyi viszonyairól), 1920-ban 1446, 1925-ben 1337, 1929-ben 1781, 1930-ban 1973 (Ugró adatai alapján), 1934-ben 7650 (Melly adatai alapján), 1948-ban 5413 beteg (Bakács adatai alapján).

A kórház ágylétszámának alakulása: 1895-ben 60 ágy, 1912-ben 150, 1925-ben 150, 1930-ban 150, 1935-ben 203, 1945-ben 72 (Stefáni-umban), 1946-ban 116, 1947-ben 190 ágy.

A kórház 1949-ben került állami kezelésbe. 1950-ben a kórház adatai a következők voltak: Ágylétszám: 203; személyzet: orvos 18, ápoló 28, egyéb 50.

Osztályonkénti megoszlás: belgyógyászat 72 ágy, sebészet 78 ágy, fül - orr - gége 30 ágy, rheuma osztály 23 ágy;

betegforgalmi adatok: 1949-ben ápolott betegek száma 3880, ebből gyógyult 1945, javult 1699, meghalt 112.

1950. szeptember 1-ig ápolott budapesti betegek: 2.272, vidéki betegek: 532.

Egy betegre eső ápolási nap önköltsége: 27,33 Ft.

Ágykihasználási százalék: 87 %.

Újpesti Szegény Gyermekkorház - Árpád Közkórház (Újpest, Árpád út 124 - 126.)

A századfordulón Újpestnek nem volt még gyermekkorháza. 1902-ben özv. *Heil Józsefné* 20.000,- korona értékű ingatlant hagyományozott végrendeletében szegény gyermekkorház létesítésére.

Erre az alapra építve 1905. augusztus 16-án dr. *Fuchs Ignác* és *Höberth Béla* kezdeményezésére megalakult az " Újpesti Szegény Gyermekkorház Egyesülete", mely célul tűzte ki, hogy a hagyaték szellemének megfelelően, a társadalom támogatásával felépítse a gyermekkorházat. Az összegyűlt adományokból épült fel a Lőrincz utcában az első épület (F), melyet 1906. december 16-án ünnepélyesen megnyitottak.

A kórház 1907-ben nyilvános jel-

leget kapott. Ágylétszáma ekkor 20 gyermekágy volt. A kórház egyéves működéséről beszámoló évkönyvben az " Igazgató válaszmány" jelentésében többek közt a következők olvashatók: "... Alig 1 éves fennállásunk után már az 1907. évben kórházunk kibővítésének, illetve az ágyak száma szaporításának gondolatával kellett foglalkoznunk, s tervbe kellett venni egy fertőző betegosztály létesítését.

A rendes betegek ágyának számát már az 1907. év végén 50-re fel emeltük, a múlt évben pedig kórházunk Árpád úti részén a fertőző betegek osztályát is felállítottuk, két szobával 10 ágygal felszerelve, így ágyaink létszáma jelenleg 60-at tesz ki." A kórház - állami támogatás hiá-

nyában - állandó anyagi nehézségekkel küzdött, a mi a kiadott évkönyvek jelentéseiből visszatükröződik.

"Egyedül a külföldi missziók adományai tették lehetővé, hogy a kórházunk kapui be nem zárultak a gyógyulásukat kereső "szegény beteg gyermekek" előtt. Ők tették lehetővé, hogy igazgató főorvosunknak régi terve és vágya a tuberkolotikus gyermekek pavilonjának megnyitása a közvetlen megvalósulás stádiumába jutott.

A legtermészetesebb segítő forrás, melyhez fordulhatnánk, melynek érdekeit legelsősorban és közvetlenül szolgáljuk, Újpest városa, hiszen ápoltságainak 90 %-át az újpesti polgárok gyermekei képezik.

Az elmúlt évben, amikor a végszükség elnyeléssel fenyegette kórházunkat, hiába kértük. Még a ragály osztály fenntartásáért, kórházunkat joggal megillető rendes évi szubvenciót sem kaptuk meg. Ha a társadalom gazdagjai fölöslegüknek csak egy kicsi hányadát löknék oda azoknak, kiktől a sors minden örömet megtagadott, kiknek arasznyi életét nyomor és szenvedés kíséri a bölcső és a koporsó közötti rövid úton, az emberéletek ezreit mentenék meg a munkás társadalom részére."

A kórház igen nehéz helyzetét mutatják az állandó segélykérelmek, melyekkel több képviselőtestületi ülés foglalkozott. - Dr. Fuchs Ignác főorvos évenkénti statisztikáiból az is kitűnik, hogy 1907 és 1920 között a kórház betegforgalma háromszorosára növekedett, ami a Szegény Gyermekekórház Egylet vezetőségét érthetően még komolyabb anyagi problé-

mák elé állította.

Az 1918-as évektől kezdődően a kórház egyre nagyobb arányban felnőtt betegek ápolásával is foglalkozott, így gyermekórház jellegét lassan elveszítette.

1922-ben a Kórház Egyesület megvásárolta az Árpád út 124 - 126 számú telket, melyen akkor két földszintes épület állt. Ezzel a kórházi ágyak száma 70-re emelkedett. Különálló kis épületben helyezték el a fertőző betegeket. - 1927-ben az Árpád úti földszintes épületek lebontása után a Holland Társaság kölcsönével megkezdték az Árpád úti, a mai "A" főépület építését. A Holland Társaság időközben beszüntette a kölcsön folyósítását, s így az építkezéseket csak sok nehézség leküzdése után tudták folytatni. A főépület építését 1930 januárjában fejezték be és 120 ágygal felszerelve adták át rendeltetésének. A földszinten gyermekosztály, az I. emeleten belgyógyászat, a II. emeleten sebészeti osztály működött. 1930-ban a kórházban dr. Fonyó Miklós igazgató főorvoson kívül 15 orvos és 8 segédorvos, 1 világi és 22 apáca látta el a betegeket. A 22 kórteremben 180 betegágy funkcionált.

Az "A" épület befejezése után hozzákezdtek a "B" épület építéséhez is, de pénz hiányában ez igen lassan haladt, és Újpest város anyagi segítségével tudták csak befejezni az építkezést 1934-ben. "A", "B" épületben a földszinten és az I. emeleten szülészet - nőgyógyászat létesült 58 ágygal, a II. emeleten csecsemő - gyermekosztály kezdte meg működését 36 ágygal. A kórház ágylétszáma így 1934-ben 214-re emelkedett.

1939-ben - mivel a kórház túlnyomó többségben már felnőttek ellátásával foglalkozott - a Szegény Gyermek-kórház Egylet átalakult és "Az Újpesti Kórház Egyesület" nevet vette fel, a kórház nevét pedig "Újpest Árpád Közkórház"-ra változtatta. Kivonat az Egyesület alapszabályából:

1, Az Egyesület alakulása

Az Egyesület eredetileg "Újpest Szegény Gyermekkórház Egylet" néven az 1906. évben alakult meg azon célból, hogy a nemes lelkű néhai özv. *Heil Józsefné* sz.: *Bencsik Borbálának* szegény gyermekek ápolására végrendeletileg juttatott hagyománya és több jótékony emberbarát adománya segítségével, beteg gyermekek részére kórházat létesítsen.

2, Az Egyesület címe, székhelye, hivatalos pecsétje.

A nevezett Egyesület által eredetileg 20 ágygal létesített "Újpesti Szegény Gyermekkórház", mely fennállásának első 8 évében kizárólag gyermekek ápolásával foglalkozott, azonban már 24 év óta - utóbb egyre növekedő számban - kormányhatósági jóváhagyással felnőtt beteget is ápol és ma már 200-at meghaladó ágylétszámmal rendelkezik - ekként régi kereteiből már régebben kinővén és az évek folyamán gyermekkórház jellegét elvesztvén, a fenntartó "Újpesti Szegény Gyermekkórház Egylet" eddigi címét "Újpesti Kórház Egyesület" címre, kórházának eddigi nevét "Újpesti Árpád Közkórház"-ra változtatja. Az Egyesület székhelye: Újpest, Árpád út 126 szám, hivatalos nyelve magyar, pecsétje kör alakú

"Újpest Kórház Egyesület 1905" fölirattal, a föliraton belül: ágyban fekvő beteg, mögötte nyitott szárnyú angyal.

3, Az Egyesület célja: minden jelentkező felnőtt és gyermek betegnek születési helyre, lakhelyre és vallásra való tekintet nélkül orvosi ápolásban és ellátásban való részesítése, mely célból a./ fekvő betegek részére közkórházat és b./ szegénységi bizonyítvánnyal bíró járó betegek részére nyilvános orvosi ingyen rendelést tart fenn."

A gyermekkórház első igazgató főorvosa *dr. Fuchs Ignác* volt 1906 - 1929-ig, majd fia *dr. Fonyó Zoltán* 1929 - 1940-ig. Érdemeik elismerését - a kórház megalapításában és fejlesztésében - márvány tábla hirdeti a kórház előcsarnokában. Őt követte *dr. Orosz Dezső* egyetemi magántanár, gyermekgyógyász 1940 - 1947-ig, majd *dr. Baneth Aladár* 1947 - 1949-ig és *dr. Szántó László* belgyógyász 1949 - 1952-ig.

1939-ben - az Árpád Közkórház megalakulása idején - az első osztályvezető főorvosi kar tagjai voltak: *dr. Baneth Aladár* belgyógyász, *dr. Vigyázó Gyula* sebész, *dr. Fonyó Zoltánné* gyermekgyógyász, *dr. Krakovics Miklós* orr - fül - gége, *dr. Semsey Zoltán* szülész - nőgyógyász, *dr. Willax Ernő* röntgen, *dr. Lorbert Leó* laboratórium, *dr. Kelemen Endre* kórboncnok főorvosok. Konziliárius főorvosok: *dr. Davidovics József* szemész, *dr. Hajós Imre* urológus, *dr. Fényes Gyula* bőrgyógyász, *dr. Kenéz Jenő* ortopéd főorvos.

A kórház ágylétszámának fejlődését a következő számadatok mutat-

ják: 1907-ben 20 gyermekágy, 1920-ban 70, 1930-ban 180 gyermek + felnőtt ágy, 1934-ben 215, 1945-ben 320, 1950-ben 330 ágy.

Újpesten 1945. január 10-én véget ért a háború. Mivel a főváros többi részében a harcok még nem fejeződtek be, a bevonuló szovjet csapatok parancsnoksága a sebesültek elhelyezésére az Árpád Közkórházat is igénybe vette. A kórházat ekkor ideiglenesen a Petőfi utcai Stefánia Gyermekkórházban helyezték el, így 1945-ben a kórházi munka minimálisra csökkent.

A háborús események elmúltával 1946 augusztusában a szovjet parancsnokság az épületet kiürítette és eredeti rendeltetésének visszaadta. A Petőfi utcai kórház csökkent ágylétszáma után, teljes kapacitással megindult az osztályok felszerelése, igen nehéz gazdasági viszonyok között. A kórház az újpesti üzemek, gyárak összefogásával, valamint a város hathatós támogatásával 1947-re 90 %-os teljesítményt ért el. 1947 végére már 300 ágygal dolgozott, és a gyermekgyógyászaton kívül a sebészen, a belgyógyászatban, a szülészen is folyt a munka.

A háborút követően elsőként a sebészeti osztály kezdte meg munkáját. Az osztály vezetője *dr. Horváth György* sebész főorvos volt. Nehéz helyzetben, a csökkent ágylétszám és az igen kevés orvos ellenére, sikerült a főleg akut esetekből álló betegeket korszerű módon ellátni. 1946. augusztusában, a visszaköltözés után, a teljes kapacitással megindult osztálynak nemcsak a háború alatt kezelés nélkül maradt krónikus megbetege-

dések sebészeti megoldását kellett elvégezni, hanem a munkavédelmi berendezés elavultsága, vagy teljes hiánya miatt az igen nagy számú, könnyebb üzemi baleseteket is el kellett látni. Miután a műszerek rendszeres javításáról és pótlásáról hosszú ideje nem lehetett gondoskodni, ezek legnagyobb részt tönkrementek, a bonyolultabb eszközök teljesen használhatatlan állapotba kerültek. Az egészségügyi kormányzat gondoskodása, új műszerek ajándékozása az osztály munkájában hathatós segítséget jelentett.

A szülő- és nőbetegosztályt 1946-ig *dr. Semsey Zoltán* főorvos irányította. *dr. Lóránd Sándor* egyetemi magántanár 1946. november 1-én vette át az osztályt és 1961. december 31-ig vezette.

Teljesen újonnan kellett berendezni és felszerelni, bár az épület csak szűk helyet biztosított a szülő- és nőbetegosztály üzemeltetésére, és ezek a kórtermek nem feleltek meg a kor követelményeinek, mégis a jó szakmai munka révén az újpesti lakosok megkedvelték az osztályt és ide kérték beutalásukat.

A csecsemő- és gyermekosztály igen nehéz körülmények között *dr. Fonyó Zoltánné* vezetésével kezdte el a munkát. Az ideiglenes kórház-épület egyik részén 30 ágyas csecsemőosztály működött. Tápszer még volt, de tej és cukor nagyon szűkös. A háborút követően az Árpád kórházba behozott csecsemők 55 %-a halt meg (1942-ben 23 %), változatlan állapotban maradt 12 % (1942-ben 11 %), gyógyultan mindössze 33 % távozott (1942-ben 66

%). A csecsemőhalandóság - hasonlóan az ország többi területeihez - igen magas volt. Sürgős intézkedésekkel 1946 tavaszára már sok javulás mutatkozott. A kórház orvos- és röntgen laboratóriumának fejlődése is 1948-ban vette kezdetét, *dr. Richter András*, illetve *dr. Willax Ernő* vezetésével. 1950-ben a kórház adatai a következők voltak: ágylétszám 330, személyzet: orvos 19,

ápoló 69, egyéb 74 fő.

Betegforgalmi adatok: 1949-ben ápolott betegek száma 7.045, ebből gyógyult 5.750, javult 923, meghalt 128 fő.

1950-ben IX. hó 1-ig ápolott budapesti betegek száma 3.750, vidéki betegeké 850 fő.

Egy betegre eső ápolási nap önköltsége: 25,22 -Ft.

Ágykihasználás: 92 %.